

Berlínská deklarace o otevřeném přístupu ke znalostem v přírodních a humanitních vědách

Předmluva

Internet zásadně změnil praktické a ekonomické podmínky šíření vědeckých poznatků a kulturního dědictví. Poprvé v historii tak nyní Internet nabízí příležitost k vytvoření globální a interaktivní reprezentace lidských znalostí včetně kulturního dědictví i záruku celosvětové dostupnosti.

My, níže podepsaní, cítíme povinnost reagovat na výzvy Internetu jako nově vznikajícího funkčního média pro distribuci znalostí. Je zřejmé, že tento pokrok může výrazně změnit charakter vědeckého publikování, stejně jako současný systém zajišťování jeho kvality.

V souladu s duchem deklarace Budapešťské iniciativy otevřeného přístupu, Chartou ECHO a Prohlášením z Bethesdy o publikování v otevřeném přístupu jsme navrhli Berlínskou deklaraci s cílem podporovat využívání Internetu jako funkčního nástroje pro globální vědeckou vědomostní základnu a lidskou reflexi a definovat opatření, jež by měli brát v úvahu tvůrci výzkumné politiky, výzkumné instituce, financující organizace, knihovny, archivy a muzea.

Cíle

Naše poslání v šíření znalostí je úplné jen zčásti, nejsou-li informace pro společnost široce a snadno dostupné. Musí být podpořeny nové možnosti šíření znalostí nejen klasickým způsobem, ale také, a stále více, i díky paradigmatu otevřeného přístupu, Internetem. Otevřený přístup definujeme jako komplexní pramen lidského vědění i kulturního dědictví prověřeného vědeckou komunitou.

Aby bylo možné realizovat vizi globální a přístupné reprezentace znalostí, budoucí Web musí být udržitelný, interaktivní a transparentní. Obsah a softwarové nástroje musí být otevřené přístupné a kompatibilní.

Definice otevřeně přístupné publikace

Zavedení otevřeného přístupu jako užitečné metody v ideálním případě vyžaduje aktivní závazek jak každého jednotlivého tvůrce vědeckých poznatků, tak také těch, kdo uchovávají kulturní dědictví. Otevřeně přístupné publikace zahrnují původní výsledky vědeckého výzkumu, primární data a metadata, zdrojové materiály, digitální reprezentace obrazových a grafických materiálů a vědecké multimediální materiály.

Otevřeně přístupné publikace musí splňovat dvě podmínky:

1. Autor a vlastníci autorských práv takových příspěvků udělují všem uživatelům volné, neodvolatelné a celosvětové právo přístupu i veřejnou licenci ke kopírování, používání, dalšímu šíření, přenášení a zobrazování díla a rovněž k vytváření a šíření odvozených děl, jakýmkoliv digitálním médiem pro jakýkoliv odpovídající účel, s výhradou řádného přiznání autorství (stejně jako nyní budou společenské normy nadále poskytovat mechanismy pro vymáhání řádného přiznání autorství a odpovídající využívání

publikovaného díla) a rovněž tak právo na zhotovení malého počtu výtisků pro svou osobní potřebu.

2. Kompletní verze práce a všechny doplňující materiály společně s kopií povolení, jak je uvedeno výše, jsou uloženy do příslušného standardního elektronického formátu a jsou uloženy (a tedy zveřejněny) alespoň v jednom online repozitáři s využitím vhodných technických norem (jako jsou pravidla Open Archive), který je podporován a udržován akademickou institucí, vědeckou společností, vládní agenturou nebo jinou zavedenou organizací, která se snaží umožnit otevřený přístup, neomezené šíření, interoperabilitu a dlouhodobou archivaci.

Podpora přechodu k paradigmatu elektronického otevřeného přístupu

Naše organizace mají zájem o další prosazení nového paradigmatu otevřeného přístupu s cílem zajistit co největší užitek pro vědu a společnost. Naším záměrem je proto dosáhnout pokroku prostřednictvím

- výzvy našim výzkumníkům/příjemcům grantu, aby publikovali svou práci podle zásad paradigmatu otevřeného přístupu,
- výzvy držitelům kulturního dědictví k podpoře otevřeného přístupu poskytováním svých zdrojů na Internetu,
- rozvojem prostředků a způsobů hodnocení otevřeně přístupných příspěvků a elektronických časopisů s cílem dodržovat standardy kontroly jakosti a správné vědecké praxe,
- obhajobou uznání publikací s otevřeným přístupem při hodnocení služebního postupu a definitivy,
- obhajobou výhod neodlučně spojených se zapojením do infrastruktury otevřeného přístupu vyplývajících z rozvoje softwarových nástrojů, poskytování obsahu, vytváření metadat nebo zveřejňování jednotlivých článků.

Uvědomujeme si, že proces přechodu na otevřený přístup změní šíření znalostí z právního i finančního hlediska. Cílem našich organizací je nalézt řešení podporující další rozvoj současných právních a finančních rámců pro usnadnění nejvhodnějšího využívání a přístupu.

Překlad: Daniela Tkačíková, Ostrava, květen 2012

Anglická verze: Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities, <http://oa.mpg.de/lang/en-uk/berlin-prozess/berliner-erklarung/>